

Ничкало С.А., Київ

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ: ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНИЙ ДИСКУРС

Сьогодні Української держави висуває на “передній край” вітчизняної педагогічної науки і практики завдання посилення і вдосконалення громадянсько-патріотичного виховання підростаючого покоління. Величезним і поки-що сповна не затребуваним потенціалом для успішної його реалізації володіє естетичне виховання, адже завдяки йому в дитячому віці закладаються основоположні цінності, орієнтири, переконання, які в майбутньому визначатимуть життєву позицію і стратегію поведінки дорослої людини, громадянина. Тому естетичне виховання - це водночас виховання етичне, моральне, громадянське, патріотичне.

Криваві події Майдану і війна, що прийшла слідом, стали для суспільства шоком, потрясінням, яке змусило багатьох отямитися від забуття, замислитися, визначити власну позицію. Це перший крок до повернення Гідності – однієї з найвищих якостей особистості. Без неї немислимий істинний патріотизм, що розцінюється І.Д. Бехом як “... безумовне і високосмислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, батьківщини, держави та до самої себе” [1, с. 12]. Розуміючи запити сучасності, І.Д. Бех увів почуття власної гідності в структуру почуття патріотизму як одну з базових його складових. Таку позицію підтримує Г.Г. Філіпчук, який вважає, що “достойний громадянин народжується тоді, коли він навчився бути людиною, яка поважає особисту, національну і державну гідність. І щораз, коли здійснюється наруга над мовою, історією народу, рідною школою, традицією, то відбувається не просто ігнорування універсальних вищезокремлених канонів, а й передовсім обезлюднення і збезчещення людини” [4, с. 6].

В “Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді” підкреслюється, що “виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу” [2, с. 3]. Вирішення цих проблем є завданням першочергового і надважливого значення,

яке має здійснювати вся освітня система України. Патріотизм розглядається авторами програми як світоглядний чинник. Зазначимо, що він - не лише чинник, а й складова світогляду, що формується в результаті дії інших чинників. І один з них – це естетичне виховання. На жаль, потенціал національного мистецтва у патріотичному вихованні поки-що залишається недооціненим у нашій педагогічній практиці, що є наслідком глибинної культурної кризи.

Насьогодні очевидною стала необхідність ввести у дискурс культури життєдіяльність цілого суспільства і окремої людини. І саме освіта володіє потенціалом для здійснення цієї місії - за умови, що вона стане по-справжньому культуровідповідною. У такому, культурологічно-освітньому контексті, згадуються досі актуальні і нереалізовані сповна ідеї О.П. Рудницької. Вчена наголошувала на значенні принципу культуровідповідності освіти, що передбачає: “співзвучність навчання і виховання вимогам середовища і часу; формування особистості в контексті сучасної передової культури і науки; орієнтацію освіти на культурні цінності; опанування і збереження кращих світових, зокрема національних, досягнень людства; прийняття соціокультурних норм суб’єктами навчально-виховного процесу та їх подальший розвиток.” [3, с. 39].

І тут “на передньому краї” перебуває естетичне виховання. Шляхом залучення школярів до світу мистецтва, до художньої культури, воно розвиває ціннісне сприймання, виховує почуття, здатність до рефлексії, дивергентного мислення, діалогу (міжособистісного і міжкультурного), розширює світоглядні межі. Естетичне виховання – потужний чинник виховання патріотизму, а відчуття причетності до національної культури має бути усвідомлене як один з найважливіших його компонентів. В умовах викликів сьогодення, коли наша Батьківщина фактично перебуває у стані війни, коли їй доводиться протистояти загрозі розколу, окупації, економічного руйнування, необхідно робити все можливе для консолідації здорових сил нації, зміцнення її духовного стрижня. Зокрема, в освітній системі потрібно привести до дії величезний потенціал естетичного виховання у його світоглядно-ціннісному значенні.

Список літератури

1. **Бех І.Д.** Патріотизм без ретуші / І.Д. Бех // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів XII Міжнарод. педагогічно-мист. читань пам'яті проф. О.П. Рудницької. – Вип. 6 (10). – К.: ІПОД НАПН України, 2015. – 274 с. – С. 11-15.
2. **Бех І. Д., Чорна К. І.** Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.
3. **Рудницька О.П.** Педагогіка: загальна та мистецька / О.П. Рудницька. - К.: Інтерпроф, 2002. – 270 с.
4. **Філіпчук Г.Г.** «Духа не вгашайте!». Публіцистика / Г.Г. Філіпчук. – К.: Вид. Товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, - 2014. – 40 с.

Тези конференції в Чернівцях, листопад 2015 р.